

Євген Скляренко (Київ)

СПОКІЙНА, ВРІВНОВАЖЕНА ЛЮДИНА

Моє знайомство і праця в колективі з П.П.Гудзенком нічим особливим не відзначалися. Влітку 1953 року в числі досить великої групи шукачів аспірантського щастя я подав необхідні документи для участі в конкурсі на вступ до Інституту історії АН УРСР. У вересні, коли почалися іспити, з'ясувалося, що за 4 місяця стаціонарного навчання змагаються 20 чоловік, в більшості своїй малознайомі мені молоді люди (тут треба обмовитися, уточнити і краще сказати, що за плечима більшої частини з них був чималий життєвий досвід: участь у війні, попередня робота і т.д.).

Пригадую, що вступники до аспірантури претендували в такий спосіб: на місця у відділах в історії радянського суспільства – 8, капіталізму – 5, країн народної демократії – 4, археографії – 3. Серед них ветерани війни І.Кулинич, М.Герасименко, М.Мельник, Є.Скляренко, О.Бойко та ін. Вступників поділили на дві групи. Одні мали скласти іспити у першій половині вересня, решта – в другій. Екзамени звичайні. По якійсь невідомо коли встановленій в Інституті традиції, спершу визначалася фахова оцінка, на яку орієнтувалися при складанні інших екзаменів. П'ятірка говорила про те, що на цю людину бере ставку відділ, а далі – як поталанить. Під кінець іспитів визначилася група, подальшу долю визначила приймальна комісія. Зрештою аспірантами стали І.Кулинич, Є.Скляренко, В.Сарбей, О.Бойко – майбутні співробітники Інституту. Саша Бойко – лейтенант-десантник, випускник міжнародного факультету столичного університету навчався лише один рік, трагічний випадок обірвав його життя.

П.П.Гудзенко був у той час завідуючим відділом археографії, входив до складу приймальної комісії, визначав природно й мою подальшу долю. Пізніше мені довелося працювати під його безпосереднім керівництвом у відділі історії соціалістичного будівництва.

Під час навчання в аспірантурі доводилося часто спілкуватися з Пантелеймоном (його чомусь інколи називали іншим ім'ям) Петровичем, оскільки тема моєї кандидатської дисертації була присвячена проблемам історії громадянської війни, користуватися його порадами, глибоким знанням питання, особливо архівами. Пам'ятаю, що він порадив мені скористатися трофейними німецькими документами 1918 р., які чомусь опинилися у фондах історичного архіву. Саме у читальному залі Софії, де він з ранку займав місце за столом (здається він мав поруч квартиру), в короткий час відпочинку (перекур, хоч ні я, ні він не палили) П.П.Гудзенко

радив як краще використати поступово нагромаджений матеріал, підійти до висвітлення питання, характеристики того чи іншого явища.

Три роки навчання в аспірантурі швидко минули. У вересні 1956 р. мене і І.Кулиничча зарахували молодшими науковими співробітниками Інституту історії, трохи пізніше В.Г.Сарбея. П.П.Гудзенко готував у цей час до видання свою фундаментальну монографію "Соціалістична націоналізація промисловості в Українській РСР. 1917 – 1920 рр.". На це він витратив чимало часу, ретельно опрацьовував документальні матеріали, займаючись одночасно науково-організаторською роботою, керівництвом відділами допоміжних історичних дисциплін, а згодом протягом майже 15 років – соціалістичного і комуністичного будівництва, в 1967 – 1971 рр. – заступником директора Інституту з наукової роботи.

Спокійна, врівноважена людина – доктор наук, професор П.П.Гудзенко багато часу приділяв громадській роботі, виконанню різнопланових доручень Президії АН УРСР, Секції суспільних наук, директивних органів. До нього завжди можна було звернутися за порадою, вислухати зауваження і побажання. Робив він не нав'язливо, спираючись на багатий власний життєвий досвід.

Інститутський колектив у той час працював над підготовкою історії Української РСР з найдавніших часів до наших днів. Ця відповідальна, постійно контрольована відповідними інстанціями робота забирала багато часу: неодноразові обговорення підготовлених розділів, рецензування, підготовка макетів і т.д., гострі дискусії з приводу тих чи інших питань в Інституті і поза його межами вимагали не тільки витримки, вміння відстоювати викладені на папері положення, враховувати особливу, під час дуже складну напружену наукову атмосферу в Інституті.

Все своє свідоме творче наукове життя П.П.Гудзенко входив до складу Ученої ради Інституту, яка вирішувала питання планування дослідницької роботи, захисту кандидатських дисертацій, низку інших проблем. Його праці з історії новітнього періоду, археографії, редакційна робота були відзначені званням Заслуженого діяча науки і техніки, Державною премією Української РСР в галузі науки і техніки.